

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук;
Король С. М., канд. політ. наук;
Куліш А. М., д-р юрид. наук;
Лобко Н. В., канд. іст. наук;
Нестеренко В. А., канд. іст. наук;
Піскун В. М., д-р іст. наук;
Семенов В. М., канд. наук з держ. упр.;
Сухонос В. В., д-р. юрид. наук.

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 11 від 11.05. 2017 р.)

**Суспільно-політичні процеси на українських землях:
історія, проблеми, перспективи** : матер. IV Всеукр. наук.-
практ. конф. : у 2 част. (Суми, 19 травня 2017 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов та ін. – Суми : Сумський
державний університет, 2017. – Ч. 1. – 100 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 703 від 5 грудня 2016 р.), присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

перетворень: західна інтерпретація / За ред. В. Ісаїва: Пер. з англ. А. Іщенка. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. – С. 132-148.

2. *Варадинов Н. В.* О законе по римскому праву (Окончание) // Журнал Министерства внутренних дел. – 1856. – Кн. 9. – Ч. XX. – Отд. II. – С. 23-59.

3. *Дорошенко Д.* Слов'янський світ у його минулому й сучасному / Упоряд., вст. ст. та прим.: Л. Белей. – К.: Темпора, 2010. – 784 с.

4. *Ісаїв В.* Передумови громадянського суспільства в Україні: актуальність української соціальної думки початку ХХ століття // Українське суспільство на шляху перетворень: західна інтерпретація / За ред. В. Ісаїва: Пер. з англ. А. Іщенка. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. – С. 124-131.

5. *Оглоблин О.* Українсько-московська угода 1654. – Київ–Львів, 2005. – 132 с.

6. *Плохій С.* Наливайкова віра: Козацтво та релігія в ранньомодерній Україні. – К.: Критика, 2006. – 496 с.

ЗЯКУН А. І.

(Сумський державний університет)

КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІЙ ФЕНОМЕН «ШКОЛИ АКАДЕМІКІВ» ПАВЛА ГАЛАГАНА

Останнім часом в Україні здійснюється реформування системи освіти усіх рівнів, тому постає потреба звернення до історії становлення освітніх закладів, які були основою створення інтелектуальної еліти української нації в ХІХ столітті. Яскравим прикладом такої діяльності була Колегія Павла Галагана або як її ще називають «школа академіків». Чому академіків, бо з незначної кількості її випускників Україна отримала видатних наукових і освітньо-культурних діячів А. Кримського, О. Малиновського, О. Максимейко, В. Липського, М. Драй-Хмару, П. Филиповича та інших, які своєю працею дали значний поштовх у розквіт національної та світової науки, освіти й культури.

Григорій Павлович Галаган був одним з найактивніших учасників українського національного руху XIX ст., проте за своїми переконаннями належав до тієї частини інтелігенції України, яка одночасно була лояльна до Російської імперії, і водночас за допомогою різних заходів сприяла процесу формування саме української нації. Діяльність цього діяча знаходила свій прояв в соціально-економічній, національно-етнографічній, освітньо-культурній сферах. За участі Г. Галагана у 1871 р. почало свою діяльність у Прилуцькому повіті Сокиренецьке ощадно – позичкове товариство. Захоплення етнографією позначилося в збиранні та виданні фольклорних матеріалів «Збірка етнографічних матеріалів, що стосуються Малороссии» та «Докладний опис малоруської вертепної драми в тому вигляді, в якому вона збереглася в селі Сокиренцях». Григорій Павлович підтримував розвиток освіти, ставши почесним попечителем в 1850-ті рр. однієї з київських гімназій. Саме тоді ним було прийнято рішення заснувати навчально-виховний заклад нового типу. Зим закладом й стала відкрита в 1871 році в Києві «Колегія Павла Галагана». Заклад було названо на честь єдиного сина Григорія Павловича і розраховано на юнаків 16-20 річного віку.

Даний заклад був закритого типу і вважався інтернатом, оскільки в ньому мали змогу разом навчатися і жити діти з різних соціальних верств, бо колегіатами могли стати як найрозумініші юнаки з незаможних родин, так звані стипендіати Павла Галагана, так і «своєкошті» вихованці, тобто юнаки, батьки яких сплачували встановлену Радою суму за право навчатися і ній. Колегія відрізнялася від інших закладів навчально-виховною системою викладання. Зокрема, новою формою організації навчання – класами з невеликою кількістю учнів. Репетиційною системою, тобто новим методом обліку й оцінювання відмінним від використовуваних у державних гімназіях. Розробкою методичних прийомів, де увага

приділялася активізації навчального процесу, урізноманітнення шкільної діяльності учнів – лабораторні роботи, шкільні екскурсії, уроки трудового навчання, турбота про фізичний розвиток і здоров'я вихованців, проведення уроків гімнастики, спортивних ігор [1].

Для ефективної підготовки учнів вчителями були розроблені навчально-методичні матеріали з різних дисциплін це карти і атласи з історії і географії, обладнані відповідними приладами кабінети – фізичний, природничий і трудового навчання, музичні інструменти та макети для малювання тощо. Особливою цінністю була величезна бібліотека, якою користувалися не тільки викладачі, а й вихованці. В Колегії Г. Галаган прагнув зробити з учнів повноцінних особистостей, які без проблем змогли б орієнтуватися не тільки в науковому, а й в культурному житті країни. Поставленої мети вдалося досягнути насамперед за рахунок постійного та комплексного використання виховного впливу художніх творів професійного й аматорського мистецтва – музичного, театального, образотворчого.

Характер діяльності Колегії в національно-культурному житті країни обумовлювався ситуацією, що склалася на той час у суспільстві. Викладачі повинні були діяти в умовах посиленої русифікаторської політики царизму, особливо гостро спрямованої проти освіти, оскільки школу російський уряд використовував як один із засобів боротьби з поширенням в українському суспільстві національних ідей. Така ситуація в освітній сфері і стала причиною пасивної участі Колегії в громадсько-політичному житті суспільства, тобто викладачі дотримувалися принципу невтручання в політичні події. Але одночасно всі вони намагалися активізувати культурно-освітню діяльність, зокрема через участь в різноманітних товариствах як то Громада, Південно-Західний відділ Російського географічного товариства, Історичне товариство Нестора-

Літописця, Товариство класичної філології, Київське фізико-математичне товариства та інші [2].

Колегія займала досить важливу роль в національно-культурному житті країни, тому що вважалася одним з потужних знарядь просвітництва бо сприяла національному, педагогічному і культурному розвитку України. Різні просвітницькі заходи Колегії поширювалися на всі верстви населення і регіони України. Завдяки творчому потенціалу педагогів П. Житецького, Є. Трегубова, В. Науменка, М. Мурашка, М. Пимоненка та інших, значній навчально-методичній і матеріально-технічній базі Колегія була так званою «лабораторією», в якій проходили апробацію передові новаторські ідеї науково-педагогічної думки. Слід зазначити, що вчителі досить багато уваги приділяли саме покращенню і удосконаленню форм і методів викладання предметів, шляхом розробки нових прийомів, підготовці підручників і посібників та співпраці з колегами на різних педагогічних з'їздах. Ще одним напрямом діяльності Колегії, як суб'єкта просвітницького руху, були культурно-просвітницькі заходи, під час яких вона виступала меценатом, розповсюджувала книги, надавала матеріальну підтримку школам, брала участь у відбудові церков. Одним з провідних напрямків діяльності Колегії стала літературно-наукова творчість її вихованців і викладачів, більшість з яких паралельно здійснювали спеціально-наукові дослідження, результати яких подавалися в періодичних виданнях [3].

У 1896 р., для ознайомлення населення зі своїм науково-педагогічним доробком, Колегія розпочала друкувати видання «Ежегодники Коллегии Павла Галагана», до якого з часом долучився науково-педагогічний збірник «Педагогическая мысль». Ці видання викликали зацікавленість серед науковців, бо до адміністрації Колегії надходили звернення з проханням надіслати примірники збірників в бібліотеки, гімназії, наукові

товариства, приватним особам не лише в межах Російської імперії, а й за кордон.

Всього в діяльності Колегії виділяють два періоди. Перший з 1871р. по 1896 р., що характеризувався розквітом та повною підтримкою з боку фундатора та другий з 1896 р., коли відбувся відхід від встановлених принципів національного виховання, що обумовлювалося призупиненням підтримки викладачів новим попечителем графом К. Ламздорф-Галаганом.

Отже, діяльність Григорія Павловича Галагана та його Колегії була скерована на потреби розвитку України, а саме усвідомлення необхідності удосконалення системи освіти і поширення її серед народу не тільки на словах, а й на ділі, підготувавши плеяду відомих науковців і освітньо-культурних діячів, які сприяли розвитку науки і культури України, а також тих держав, де вони працювали.

1. Колегія Павла Галагана [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-1A70442603B88/list-A863690726>

2. Шевчук О. Історія створення Колегії Павла Галагана [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/handle/6789/982>.

3. Шевчук О. М. Культурно-просвітницька діяльність вихованців Колегії Павла Галагана як приклад активної громадянської позиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/handle/6789/990>.